

שנה שלישית

ברקאי

דף הרחבות - טכנולוגיה וחברה

1. השימוש במילה חבר ביחיד, ולא בצורת הרבים שלה, נראית מוזרה. אחרי הכל, לרוב האנשים יש יותר מחבר אחד, ואם נשאל "כמה?", ודאי יענו לנו ש"המון". מדוע אם כן המשנה מנבילה אותנו בהתייחסה לחבר אחד בלבד?

התשובה היא שהמשנה מדברת על חברות קרובה ואישית, חבר שאיתו נחלוק את צפונות ליבנו ושלמענו נהיה מוכנים לנסוע לצידו השני של העולם. קשה להחזיק יותר מחבר אחד כזה. כשאנשים אומרים שיש להם הרבה חברים, הם בעצם מתכוונים לומר שיש להם המון ידידים ומכרים, אנשים שחולקים עמם מערכת יחסים שטחית, אבל לא אותם "חברים בנפש" שלהם התכוונו הכמינו. הבחנה זאת בין חברים לידידים רלוונטית במיוחד בדורנו. מוצד אחד, אנחנו פוגשים היום יותר אנשים מאי פעם (... יחד עם זה, הבדידות היום נפוצה יותר מאשר בדורות הקודמים, עד שהיא זכתה לתואר "מגפה" בעולם המערבי. פתרון החידה הוא שבמקום לבנות חברות מוצקה, הקשרים ההדדיים בין בני האדם הפכו להיות שטחיים. כך, אדם יכול למצוא את עצמו לאורך זמן עם "המון חברים" בלי שיהיה לו אפילו חבר אחד! הוא יכול להיות בחדר מלא בני אדם, מוקף באלה שנחשבים בתור חבריו, ועדיין לחוש בודד לחלוטין. יתכן שכדאי לאותו האדם לקחת את העצה של המשנה ולחפש אחר חבר שיוכל לעזור לו לצמוח, אדם שהוא יחליט להתחבר אליו דרך השקעת זמן וממון, כדי לבנות חברות יציבה.

(הרב דן רוס, חברים לחיים, <http://www.aish.co.il/ij/116556323.html>)

2. בעידן התקשורת, אנו פוגשים סוגים רבים של חברויות ללא התחייבות, כגון הכרויות כצ'אט ובשאר אמצעי התקשורת. השימוש בכיטוי 'קניין' לגבי חבר מכמא קשר בלב ובנפש בכל מצב ובכל זמן, קשר הדוק ותמידי (... לשם התחברות אמיתית עם רב או עם חבר על האדם לעשות דבר משמעותי בנפשו ובאישיותו (... חיכוך זה איננו תמיד נעים, שכן לא תמיד נוה לאדם לשמוע או להיות קרוב לדעות ולנקודות מבט הנוגדות את עולמו הפנימי. לעולם לא ימצא האדם רב או חבר אשר איתם הוא מסכים בכל דבר (... אולם בכל זאת יש צורך במערכת יחסים כזאת, אשר בלעדיה יכולתו של האדם להתקדם מוגבלת (... רק החיבור (תוך כדי חיכוך...) עם אלה שמהוין לנו ברובדים השונים של חינו, למשל רב וחבר, רק חיבור זה יכול לגרום לתהליך המוציא את הפרט מהראש הקטן, הסובייקטיבי, בו אנו כבולים.

כיצד ההדרכה השלישית במשנה "הווי דן את כל האדם לכף זכות" מתחברת למהלך זה? (... רק לאחר שיעשה לו האדם רב ויקנה לו חבר, בעקבות אותה יציאה מההתכנסות החולנית בעצמו - יצליח להביט על חבירו במבט של זכות, על אף השוני ביניהם. אולם אם האדם נשאר בעולמו האגואיסטי ובתפיסתו את עצמו במרכז העולם, לא יצליח להביט כך על האחר.

(הרב מאיר בזק¹, אני, אתה, הרב, מתוך אתר ישיבת מעלות)

¹ הרב מאיר בזק הוא ר"מ בישיבת מעלות, מאמן אישי ויועץ אישי ומשפחתי.

3. אנחנו נוטים בקלות רבה מדי להפוך את המכשיר הטכנולוגי לשעייר לעזאזל בגלל המאי המשתמשים בו. תוצריו של המדע המודרני אינם טובים או רעים כשלעצמם, אופן השימוש בהם, הוא שקובע את ערכם.
(דיויד סארנוף², בתוך "להבין את המדיה", עמ' 16)
4. "...כל הטכנולוגיות הן הרחבות של המערכות הפיסיקליות והעיצוביות שלנו, להגדלת עוצמה ומהירות."
(מרשל מקלוהן, שם, עמ' 110).
5. חברות היא דבר חיוני לאדם. או חברותא או מיתותא. הבדידות היא אומללות נוראה, לכן קנה לך חבר. במקום זה, ספר הפרצופים מספק התמכרות לחברתיות רדודה ספוגה בריגושי הבל, חברתיות וירטואלית. התמונה הדלה מלשקף את החיים, אלא נהפכת לעצם החיים. זה סוף החברות. זו רשת חברתית בלי חברתיות, כי חבר אמת הוא כמו אח לנשק – מי שמוכן בכל מצב לעזור ולתמוך. ודאי קשר חברתי הוא טוב, אך זה לא קשר, אלא השחתת מושג החברתיות.
(הרב שלמה אבינר³, עשרה מראות נגעים בספר הפרצופים, באהבה ואמונה, פרשת פנחס תש"ע)
6. ב"יעילות מדהימה" אנחנו מצליחים להיות עם כולם בו זמנית אבל למעשה אנחנו בשום מקום. נוצר עולם שאין לך יכולת להיות אך ורק עם אדם יקר לך כשכל תשומת הלב שלך אך ורק מוקדשת לו. בעולם הנורמטיבי החדש שנוצר העומק וההשקעה מוחלפים בכמות המידע החברתי שאנחנו מסוגלים לנהל. כך נוצרת הרדדה של העולם החברתי שלנו ואנחנו מאבדים את האיכויות שלהם אנחנו זקוקים לרווחתינו הפסיכולוגית. אנחנו מוקפים וירטואלית בהרבה חברים, אבל האיכות שנאבדה אומרת שאנחנו למעשה לא מספקים את הצורך בחברות אמיתית ואיכותית.
(יאיר עמיחי-המבורגר⁴, חיבוק מהמחשב: בדידות בעולם הדיגיטלי, ynet, 17.11.13)
7. האדם הוא יצור חברתי השואף להימצא בקשר מתמיד עם סביבתו ולשתף אחרים בחוויותיו. הרשת החברתית הדיגיטלית מסייעת לו להגשים את הדחף הזה יותר מאי פעם. היכולת להתעדכן באופן רציף אודות מה עובר על הזולת בחיי היומיום, ולשתף את האחר בחוויות, בשמחות וביגונות יוצרת איזו שותפות חיים מסוג חדש, לעיתים סביב עניין משותף, כמו אהדה לקבוצת כדורגל או תמיכה ביוזמה חברתית. יש שיאמרו שהדפוס הזה מהנך לקשרים שטחיים, לא מחייבים ובעליל גם מאד תועלתניים ואגואיסטים. הוא מייצר דור שגם כך לא סופר את הזולת ממטר ומחליף חברים ואהבות כמו גרביים. יש בזה משהו. אפילו קשר רומנטי נעשה לאחרונה לקשר עד "הודעה חדשה" – תרתי משמע. מצד שני, אולי עדיף הרבה חברים "הד-פעמיים" מאשר להיות בודד ומנותק מהעולם.
(תמר ועוז אלמוג, דור ה-Y בישראל – דו"ח מחקר, פרק 8)

² דיויד סארנוף (נולד בבלארוס ב-1891, נפטר בארה"ב ב-1971) היה יזם ואיש עסקים, חלוץ בתחומי שידור רדיו ולוויזיה, תקשורת אלחוטית ואלקטרוניקה לצורכי בידור.

³ הרב שלמה אבינר (נולד בצרפת ב-1943) הוא רב היישוב בית אל וראש ישיבת עטרת ירושלים. מהרבנים הבולטים בציונות הדתית, כתב ספרים רבים ועונה תשובות הלכתיות רבות, בין השאר באמצעות מסרונים.

⁴ פרופסור יאיר עמיחי-המבורגר הוא ראש המרכז לחקר הפסיכולוגיה של האינטרנט בבית הספר סמי עופר לתקשורת, המרכז הבינתחומי הרצליה.